

Tavoittelemisen arvoinen nautinto suomalaisissa seksuaaliopaskirjoissa

Marika Haataja

Kuluvalla vuosikymmenellä julkaistuissa suomalaisissa seksuaaliopaskirjoissa tavoittelemisen arvoinen seksuaalinen nautinto kietoutuu kehotietoisuuteen, yhteyden kokemiseen ja aistillisuuteen. Keskeiseksi nousee yksilöllinen seksuaalisuus ja nautinto, jonka tunnistamiseen lukijoita kannustetaan. Yksilölliseen nautintoon kannustettaessa opaskirjoissa yhtäältä kyseenalaistetaan asiantuntijavaltaan nojaavia seksuaalisuutta normalisoivia käytäntöjä. Toisaalta opaskirjatekstit kuitenkin myös vahvistavat ja tuottavat uusia normalisoivia ihanteita. Seksuaaliopaskirjoista piirtyykin esiin vapauttamisen ja rajoittamisen paradoksaalinen samanaikaisuus.

Aikakautemme seksuaalisuuden diskursseille leimallisena on nähty nautintokeskeinen ajattelumalli, jossa ymmärrys seksuaalisuudesta kietoutuu olennaisella tavalla nautinnon tavoitteluun (Allen, Rasmussen & Quinlivan 2014). Seksuaalisen nautinnon ja erityisesti orgasminautinnon saavuttaminen on päämäärä, johon lukijoita ohjataan niin

naistenlehtien palstoilla kuin myös seksuaaliopaskirjoissa (Frith 2015; Haataja 2016; Haataja & Juvonen 2018; Neuhaus 2000). Nautinnon lisääminen ja varmistaminen piirtyvät selkeinä esiin myös kuudessa tässä tutkimuksessa tarkastelemassani seksuaalioppaassa. Seksuaalisen nautinnon keskeisyys tulee esiin opaskirjojen tavassa nostaa keskei-

seksi esimerkiksi ”intensiivisen seksuaalisen nautinnon” kokemus (Opas4, 9) ja pyrkimyksessään tarjota lukijalle entistä paremmat edellytykset ”nauttia vapaasti” (Opas6, 11)

Michel Foucault (1998/1976) esittää seksuaalisuuden olevan länsimaisten ihmisten keskeisin subjektivoimisen alue seksuaalisen nautinnon ja halun määrit-

täessä keskeisellä tavalla yksilöiden kokemusta omasta minuudesta. Tällöin olennaiseksi nousee kysymys siitä, miten ihmisiä hallitaan ohjaamalla ja opastamalla heitä nautinnon ja halun subjekteiksi. Foucault'n ajatteluun pohjautuvaa hallinnan analytiikkaa soveltaen kysyn tässä tutkimuksessa, millaisia käsityksiä tavoittelemisen arvoisesta seksuaalisuudesta ja seksuaalisesta nautinnosta subjekteille tarjotaan aikavälillä 2013–2017 julkaistuissa suomalaisissa seksuaaliopaskirjoissa. Analysoin, miten lukijoita ohjataan seksuaalisesti nauttiviksi subjekteiksi. Tutkimusaineistossa käsitys tavoittelemisen arvoisesta nautinnosta muotoutuu vastakkainasetteluisa, joissa seksuaalisuus asetetaan neuvoteltavaksi. Tarkastelen opaskirjoja puheenvuoroina tietynlaisten nautintojen puolesta ja vastaan. Analyysissa huomioni kohdistuu siihen, mitä teksteissä vastustetaan ja mitä opaskirjat tarjoavat vastustamiensa seksuaalisuuden muotojen tilalle.

Tämä artikkeli on osa laajempaa tutkimustani, jossa on mukana kattavasti 2000-luvulla julkaistua seksuaaliopaskirjallisuutta. Tutkimusaineistoksi olen tässä osassa tutkimusta valinnut kuusi yleistajuista seksuaaliopaskirjaa (2013–2017). Valintaprosessia on ohjannut keskittyminen tuoreisiin, aikuisille suunnattuihin suomenkielisiin jul-

kaisuihin. Nuorille suunnattua seksuaalikasvatusta ja seksuaalikasvatustutkimusta on tutkittu niin Suomessa kuin kansainvälisestikin runsaasti (esim. Allen 2005, 2012; Allen, Rasmussen & Quinlivan 2014; Fine & McClelland 2006; Honkasalo 2013; Nummelin 2000; Yesilova 2001). Aikuisille suunnatun, erityisesti 2000-luvulla julkaistun seksuaaliopaskirjallisuuden, tutkiminen on puolestaan ollut huomattavasti vähäisempää (Gupta & Cacchioni 2013; Haataja 2012, 2016; Tyler 2008).

Tarkasteluni keskiössä ovat seksuaalisesta nautinnosta tuotetut käsitykset. Lähdenkin liikkeelle paikantamalla tutkimukseni osaksi seksuaalisen nautinnon politiikkaa koskevia tutkimuskeskusteluja. Tämän jälkeen kartoitan hallinnan analytiikkaa, jota olen soveltanut nautintoa koskevien tietokäytäntöjen analyysissä. Tässä yhteydessä esittelen myös tutkimusaineiston. Näiden alkupohjustusten jälkeen siirryn analyysiosiossa tarkastelemaan seksuaalista nautintoa hallinnan kohteena. Keskityn siihen, miten opaskirjatekstit muodostavat käsityksen hyvästä ja tavoittelemisen arvoisesta seksuaalielämästä ja nautinnosta. Päätän analyysiosion tarkastelemalla, miten hyvää ja onnistunutta elämää määritellään ja arvotetaan opaskirjoissa seksuaalisen nautinnon kautta. Lopuksi avaen seksuaalisen nautinnon hallin-

taan sisältyvää mahdollisuuksien ja uhkien samanaikaisuutta.

Nautintojen politiikka

Seksuaaliopaskirjallisuutta ja seksuaalikasvatusta tarkastelevissa tutkimuksissa on ollut keskeisellä tavalla esillä se, miten sukupuolieron varaan jäsenyvä ymmärrys seksuaalisuudesta tuottaa käsityksen naisten ja miesten keskenään erilaisesta seksuaalisuudesta (Fine 1988; Gupta & Cacchioni 2013; Haataja 2012; Potts 1998; Tyler 2008; Yesilova 2001). Meagan Tylerin (2008) mukaan opaskirjoissa korostuu miesten seksuaalinen aktiivisuus sekä halut ja tarpeet naisten seksuaalisuuden pelkistyessä miesten halujen ja tarpeiden palvelemiseen. Tämänkaltaisten sukupuolihierarkioiden osoittaminen on ollut olennaisessa roolissa alistavaa valtaa näkyväksi tekevissä tutkimuksissa. Näissä tutkimuksissa seksuaalisuutta on tarkasteltu sitä historiallista taustaa vasten, jossa naisten ja miesten seksuaalisuudelle on asetettu keskenään erilaiset toteuttamisen mahdollisuudet. Sukupuolihierarkioita analysoiviin tutkimuksiin onkin usein liittynyt seksuaalipoliittinen tavoite tehdä naiset näkyviksi haluavina ja nauttivina subjekteina. Nautinnon roolin korostamista seksuaalikasvatuksessa on puolustettu, sillä siihen on yhdistetty ajatus tyttö-

jen ja naisten seksuaalisen toimijuuden lisääntymisestä. (Esim. Allen 2005; Fine & McClelland 2006; Lamb 2002; Tolman 2002.) Näissä tutkimuskeskusteluissa seksuaalisen nautinnon näkyväksi tekemiseen on liitetty ajatuksia edistyksestä ja vapautumisesta.

Viimeisten kahdenkymmenen vuoden aikana seksuaalikasvatuksessa on huomioitu aikaisempaa keskeisemmin seksuaalinen nautinto, myös naisten nautinto. Tästä johtuen nimenomaan seksuaalikasvatusta koskevan tutkimuksen kentällä onkin pohdittu nautinnon politiikkaa. Seksuaalisen nautinnon diskursseihin liittyviä vapautumisen mahdollisuuksia kiistämättä näissä tutkimuksissa on pidetty tärkeänä sen tunnistamista, miten nautinnon diskurssit voivat vapauttamisen rinnalla olla myös rajoittavia. (Allen 2012; Allen, Rasmussen & Quinlivan 2014.) Louisa Allen (2012) nostaa esiin sen, miten nautinnon entistä näkyvämpää roolia seksuaalikasvatuksessa ei tulisikaan tarkastella yksipuolisesti edistyksen ja vapautumisen näkökulmasta. Hänen mukaansa on tärkeää tunnistaa myös seksuaalisen nautinnon diskurssien tuottamat normalisoivat käytännöt. Esimerkiksi seksuaalisen nautinnon merkitystä korostava puhetapa tuottaa käsityksen, jonka mukaan seksin tulee olla nautinnollista. Nautinnon puuttuminen merkityksellistyy näin

viallisuudeksi. Allen esittääkin, että nautinnosta voi pahimmillaan tulla mittari, jolla arvioidaan niin itseä kuin suhdettaakin. (Mt. 462–463.) Seksuaalisen nautinnon poliittisuutta tarkastelevat tutkimukset peräänkuuluttavat kriittisiä näkökulmia, jotka voisivat auttaa tunnistamaan vapauttamisen käytäntöihin sisältyvät seksuaalisuutta normalisoivat ja rajoittavat piirteet.

Feministifilosofi Luce Irigaray tarjoaa omalta osaltaan näkökulmia nautinnon politiikkaan. *Sukupuoलिएon etiikka* (1996/1984, 205–238) hän nostaa esiin ajatuksensa siitä, miten seksuaalisuus ja näin myös ihmiset seksuaalisesti nauttivina, on pyritty saamaan haltuun nojaamalla seksuaalista subjektiutta rajaavaan ja määrittelevään rationaaliseen tietoon. Irigarayn (1996/1984) mukaan olennaista on pohtia, millaiset olemisen tavat jäävät näkymättömiksi rationaalisen tiedontahdon määrittellessä sekä seksuaalisuutta että länsimaista maailmankuvaa kokonaisuudessaan.

Näihin nautinnon politiikkaa koskeviin tutkimuskeskusteluihin kytkeytyen lähdän tässä tutkimuksessa tarkastelemaan, miten seksuaalisen nautinnon diskursseissa yksilöitä yhtäältä vapautetaan normalisoivilta käytännöiltä seksuaalista moneutta mahdollistaen. Tässä yhteydessä nautinto tulee tarkasteltavaksi siihen sisältyvien potentiaalien

kautta – seksuaalisen nautinnon diskurssit tarjoavat yksilöille entistä moninaisempia tapoja tulla seksuaalisesti nauttiviksi subjekteiksi. Toisaalta analyysini tekee näkyväksi sen, miten nautinnon lisäämiseen ja varmistamiseen tähtäävät diskurssit ovat itsessään rajoittavia ja normalisoivia käytäntöjä. Tarkastelussani nämä vapauttavat ja rajoittavat käytännöt tulevat tunnistetuiksi samanaikaisina ja päällekkäisinä, eivät toisiaan poissulkevinä. Jemima Repon (2015, 163) mukaan tämänkaltainen vapauttamisen ja kurinalaistamisen samanaikaisuus on biovallalle ominaista. Hän esittääkin, että olisi kehitettävä analyttisiä näkökulmia, joilla näiden yhtäaikaiseen ilmenemiseen pääsisi käsiksi (mt.). Tässä tutkimuksessa olen valinnut lähestymistavakseni hallinnan analytiikan, jonka avulla on ollut mahdollista tavoittaa vapauttamisen ja rajoittamisen paradoksaalinen samanaikaisuus.

Teoreettiset metodologiset lähtökohdat, tutkimusaineisto ja analyysin kulku

Seksuaaliopaskirjat osallistuvat keskusteluun siitä, mitä seksuaalisuus ja seksuaalinen nautinto ovat. Yksilöä ohjaavat opaskirjatekstit ovat seksuaalielämään kohdistuvia hallinnan käytäntöjä, jotka pyrkivät vaikuttamaan yksilön it-

seohjautuvuuteen. Opaskirjat tuottavat käsitteitä siitä, mitä on elämä seksuaalisena ihmisenä. Ehdotuksillaan hyvästä ja tavoiteltavasta seksuaalisuudesta seksuaaliopaskirjat tarjoavat hyvän elämän malleja, kuten elämää psykologisoiva self-help-kirjallisuus, joka on nähty yhtenä keskeisenä hallinnan arkisen ilmentymisen paikkana (Hazleden 2003; Rimke 2000; Salmenniemi & Pessi 2017).

Seksuaalisuuteen kohdistuva hallinta on elämään kohdistuvaa hallintaa, biovaltaa. Tiedontuotannolla on ollut merkittävä rooli hallinnan kehityksessä, sillä nimenomaan tieto on elämän haltuun ottamisen väline. Tiedon avulla ihmiselämästä on tullut kaiken aikaa kokonaisvaltaisemman ohjailun ja opastamisen kohde subjektiviteettien muotoutuessa tiedon ja vallan muodostamissa tietokäytännöissä. (Foucault 1998/1976.) Hallinnan analytiikka tarjoaa välineitä analysoida seksuaaliopaskirjoja osana tiedon ja vallan käytäntöjä, joissa määritellään seksuaalielämää, seksuaalista nautintoa ja seksuaalisesti nautivan subjektin muotoja.

Valta-analyysissään Foucault (1998/1976) nostaa kieltojen ja normien rinnalle vastarinnan mahdollisuuden, joka sisältyy aina lähtökohtaisesti valtaan. Valalle tunnusomaista on yhtäältä pyrkimys rajata ja normalisoida elämää, toisaalta vastarinnan paikoissa tulee mah-

dolliseksi haastaa normalisoivaa hallintaa ja normatiivisia ihanteita (Allen 2011; Thompson 2003). Foucault'laisessa valta-analyysissä kiistojen ja kamppailujen tarkastelu nouseekin keskeiseksi (Helén 2016, 34–41). Hallinnan analytiikkaa soveltaen avaan tässä artikkelissa näkökulmia niihin tapoihin, joilla seksuaalisuus ja seksuaalinen nautinto asettuvat seksuaaliopaskirjallisuudessa kiisteltäväksi ja neuvoteltavaksi. Vastakkainasetteluissa ja kiistoissa ymmärrys tavoiteltavan arvoisesta seksuaalisesta nautinnosta problematisoituu ja näkyväksi tulee Foucault'n ajatus valtasuhteista kaiken aikaa muotoaan muuttavana (Foucault 1998/1976, 92–102). Olennaista tarkastelussani on ymmärrys vallasta tuottavana. Seksuaalisuuden ja seksuaalisen nautinnon yhä laajempi haltuunotto ja hallinnalle alistaminen ei tapahdu nautintoa tukahduttaen. Päinvastoin käsitys nautinnosta ja nauttivasta subjektista laajenee ja moninaistuu niissä tiedon ja vallan käytännöissä, joissa seksuaalisuus asetetaan neuvoteltavaksi. (Foucault 1998/1976.)

Olen hyödyntänyt tutkimusaineiston keräämisessä yleisten kirjastojen luokitusjärjestelmän (YKL) luokkaa 59.35 seksologia. FENNICA-tietokantaa hyväksikäyttäen olen etsinyt kyseistä luokasta opaskirjoja, jotka ovat määritelty lajityypiltään seksuaalioppaiksi

tai jotka löytyvät asiasanahauulla (YSA) ”seksuaalioppaat”. Tässä tutkimuksessa olen kiinnostunut nimenomaan aikuisille suunnatuista opaskirjoista. Näin ollen tutkimuksen ulkopuolelle ovat jääneet kaikki seksuaalikasvatusoppaiksi luokitellut teokset. Lisäksi olen jättänyt tarkastelun ulkopuolelle kehitysvammaisille suunnatun opaskirjan, sillä sisällöllisesti se on luokiteltavissa enemmänkin seksuaalikasvatusoppaaksi kuin seksuaalioppaaksi. Analyysin ulkopuolelle jäivät myös seksuaalioppaaksi luokiteltu hakusanamuotoinen teos ja sekä hoitotyötä tekeville suunnattu teos että krooniseen kipuun ja seksuaalisuuteen keskittyvä opaskirja. Erityispainotuksista johtuen kyseisten kirjojen keskiössä ei ole lukijan seksuaalisesti nauttavaksi subjektiksi ohjaaminen, kuten tähän analyysiin mukaan ottamissani seksuaaliopaskirjoissa. Edellä mainitut teokset pois lukien analyysissä ovat mukana kaikki aikavälillä 2013–2017 alun perin suomen kielellä julkaistut seksuaaliopaskirjat.

Tarkastelemani seksuaaliopaskirjat eivät ole yksiselitteisesti suunnattu heteroseksuaaliselle yleislukijalle, vaikka tämä painotus on sekä auki kirjoitetusti (Opas6, 10) että auki kirjoittamatta (Opas1; Opas4) läsnä osassa tutkimusaineistoa. Tämän rinnalla opaskirjoissa satunnaisesti myös haastetaan seksuaalisuuden heteronormatiivisia lähtökohtia

(esim. Opas2, 124; Opas3, 99; Opas5, 6). Lisäksi opaskirjoissa puretaan satunnaisesti myös seksuaalisuuden parisuhdenormatiivisia lähtökohtia ja korostetaan suhteiden monimuotoisuutta (esim. Opas4, 40–45; Opas5, 11). Aineiston tarkasteleminen hetero- ja parisuhdenormatiivisuuden näkökulmista avaisikin kiinnostavalla tavalla seksuaaliopaskirjojen keskinäisiä ja sisäisiä jännitteitä. Osittain tilallisistakin syistä johtuen tämän artikkelin analyttinen painopiste on kuitenkin toisaalla. Olen kiinnostunut siitä, miten käsitys tavoiteltavan arvoisesta nautinnosta ja nauttivasta subjektista muotoutuu suomalaisten seksuaaliopaskirjojen sivuilla käydyissä kiistoissa ja kamppailuissa.

Teoreettis-metodologisena kehyksenä hallinnan analytiikka on suunnannut katseeni analyysissä tietoon, valtaan ja subjekteihin (Dean 1999, 23). Olen lähtenyt liikkeelle tiedon konkreettisesti tasosta ja analysoinut, millaista tietoa seksuaalisesta nautinnosta tuotetaan. Analyysin alkuvaiheessa olen pureutunut tiedon ulottuvuuteen useita kertoja toistuvalla tutkimusaineiston pikkutarkalla läpikäymisellä. Näin olen hahmottanut aineiston rakenteen ja juonen (vrt. Ronkainen 2004, 65–67). Olen kiinnittänyt huomiota tutkimusaineistossa toistuviin teemoihin ja diskursseihin. Analyysin alkuvaiheesta voikin tun-

nistaa samankaltaisuutta teema- ja diskurssianalyysin kanssa (esim. Braun & Clarke 2006; Pietikäinen & Mäntynen 2009). Siinä missä edellä mainitut analyysitavat usein pelkistyvät yksipuoliseksi teemojen ja diskurssien nimeämiseksi (Braun & Clarke 2006; Vuori 2001, 83) hallinnan analyttisen lähestymistavan keskiössä ovat valtaa ja subjektien muotoutumista koskevat kysymykset. Tutkimukseni keskiössä onkin ollut se, millaisia tietämisen ja seksuaalisen subjektivoitumisen mahdollisuuksia opaskirjat tarjoavat. Analyysin tavoitteena on tehdä näkyväksi niitä seksuaalisuutta ja seksuaalista nautintoa koskevia merkityskamppailuja, joissa seksuaaliseksi subjektiksi tuleminen mahdollisuuksia pyritään muuttamaan.

Asiantuntijavallasta ja suorittamisesta vapauttaminen

Jokaisessa kuudessa tarkastelemassani opaskirjassa lukijaa ohjataan löytämään yksilöllinen seksuaalisuus ja nautinto. Opaskirjojen keskeinen pyrkimys tiivistyy hyvin seuraavassa lainauksessa: ”[h]aluan kannustaa lukijaa kuuntelemaan omaa kehoaan” (Opas2, 10). Opaskirjateksteissä haastetaan seksuaalisuutta koskevia normalisoivia määritelmiä ja ihanteita kokonaisuudessaan, kuten seuraava lainaus osoittaa: ”Unohda

keskiarvot ja unohda se, mikä on muka normaalia, luonnollista ja tervettä. [...] Olet itse elämäsi paras asiantuntija [...]” (Opas5, 9–13.) Valmiiden seksuaalisuutta koskevien mallien ja ihanteiden kyseenalaistuksessa lukija nostetaan seksuaaliopaskirjoissa oman elämänsä ja seksuaalisuutensa parhaaksi asiantuntijaksi.

Seuraavassa katkelmassa oman kehon kuuntelemisen esitetään tarjoavan olennaisimman tiedon: ”[k]ehoon kuuntelemalla löytää itsestään selaista tietoa, jota mikään opas, tietokirja tai tutkimus ei voi tarjota” (Opas2, 23). Tekstit ravistelevat asiantuntijavaltaa tarjoamalla näkökulmia seksuaalisuuteen, jota ”[k]ukaan ulkopuolinen ei voi määritellä” (Opas4, 30). Seksuaalisuuden ulkopuolisista määritelmistä vapautuminen nousee keskeiseksi jokaisessa opaskirjassa. Yhdessä opaskirjoista näkökulma laajentuu kattamaan kokonaisvaltaisesti yhteiskunnan odotuksista vapautumisen: ”[m]ullistavat oivallukset, jotka syntyvät, kun ihminen löytää tien lähemmäksi itseään ja oppii kuuntelemaan omaa sisäistä viisauttaan, päästään irti muilta ja yhteiskunnalta lainatuista totuuksista ja ehdollistumista, jotka eivät ole itselle tosia” (Opas3, 19). Opaskirjatekstit kannustavat lukijaansa kohti sekä omaa yksilöllistä seksuaalisuutta että laajemmin kohti yksilöllistä elämän totuutta. Näin seksuaaliopaskirjoissa tu-

lee näkyväksi länsimaiselle terapiakulttuurille ja uushenkisyydelle keskeinen pyrkimys ohjata ulkoisista auktoriteeteista vapautumisen kautta kohti omaa henkilökohtaista totuutta (Sointu 2012).

Tarkastelemisani seksuaalioppaisa oman kehon ja itsensä kuunteleminen nostetaan arvokkaimmaksi ohitse asiantuntijoiden tuottaman rationaalisen tiedon, joka on 1800-luvulta, seksologian syntyajankohdasta lähtien olennaisella tavalla määrittänyt länsimaisten ihmisten seksuaalisuutta (Foucault 1998/1976, 51–73). Opaskirjateksteistä voidaan tunnistaa yhtäläisyyksiä niiden filosofi Luce Irigarayn (1996/1984) esittämien ajatusten kanssa, joiden mukaan juuri rationaalinen tiedontahto ja todellisuuden rationaalinen haltuunotto kahlitsee ja rajoittaa maailmassa olemistamme. Rationaaliselle tiedontahdolle tunnusomaista on pelkistää ruumis fysiologisiksi faktoiksi ja mitattavaksi materiaiksi. Tällöin ruumiin funktionaalisuus ja biologiset tarpeet korostuvat kehollisen kokonaisvaltaisuuden kustannuksella (mt. 163–164). Oman kehon äärelle ohjatessaan tarkastelemani opaskirjat haastavat rationaalisen tiedon asemaa seksuaalisuuden määrittämisessä.

Asiantuntijavallan ja rationaalisen tiedon kritiikki yhdistyy seuraavassa katkelmassa seksuaalisuuden suorittamisen kritiikkiin: ”Se, että seksin hy-

vyyttä tarkastellaan ulkoapäin tulevilla arvosteluperusteilla (joista tyypillisimmät ovat seksin kesto ja se, että orgasmi on saatava), tekee seksistä suorituksen. [...] [S]eksin laatua nostaa huikeasti se, että siirtyy suorituskeskeisyydestä nautintokeskeisyyteen.” (Opas5, 28.) Suorituskeskeisyyden kritiikki nousee keskeisenä esiin jokaisessa tarkastelemasani opaskirjassa. Yhdessä opaskirjoista pohditaan laajemmin yksipuolista kosketuskulttuuria, jonka nähdään vaikuttavan suorituskeskeisyyden taustalla: ”Kulttuurissamme keskustelu seksikokettelusta on jäänyt pääasiassa tekniikka- ja asento-oppaiden varaan. Siksi suhteemme seksuaaliseen kosketukseen on vääristynyt ja typistynyt suorituskeskeiseksi.” (Opas2, 45.)

Yhdeksi keskeisimmäksi vastavoimaksi suorituskeskeisyydelle opaskirjat nostavat tietoisien läsnäolon taidot, jotka voivat yhden opaskirjan mukaan tarjota ”merkittävän avun sängyssä suorittavalle” (Opas5, 123). Seuraavassa aineistolainauksessa suorituskeskeisyyteen liitetään stressaavuuden piirteitä: ”Suorittava seksi on hyvin stressaavaa läsnä olevalle osalle ihmistä. Suorittavassa seksissä puretaan vain fyysisiä paineita.” (Opas6, 14.) Tässä suorituskeskeisyyden esitetään pelkistävän seksuaalisuuden ainoastaan fyysisten paineiden purkamiseksi. Lisäksi suorituskeskei-

syys yhdistetään orgasmikeskeisyyteen: ”[K]aikki rakastelu yhdessä tai yksin tähtää orgasmin saamiseen. Ikään kuin orgasmi olisi tae siitä, että rakastelu on ollut riittävän hyvä tai tyydyttävä. Suorituskeskeisestä orgasmista tehdään rakastamisen taidonnäyte, taitojen, valloittavuuden ja välittämisen mittari.” (Opas1, 219.) Orgasmikeskeisyyttä kritisoidaan myös muualla aineistossa niin masturboinnin (Opas2, 60) kuin myös yhdessä jaetun seksin yhteydessä (Opas6, 164). Tarkastelemani opaskirjallisuus haastaa näin orgasmikeskeisyyttä, joka on nostettu seksuaalisuutta tarkastelevissa tutkimuskeskusteluissa keskeiseksi seksuaalisuutta määrittäväksi tekijäksi (Frith 2013; 2015).

Läsnäolon merkitystä korostavissa opaskirjallisuusteksteissä suorittamisen ja päämäärä- ja orgasmikeskeisyyden kritiikki kietoutuvat yhteen. Tämä tulee selkeästi esiin seuraavassa kuvauksessa: ”[l]äsnäolo hetkessä pätee myös tantriseen seksiin, joka ei ole päämäärä, suoritus- tai orgasmikeskeinen” (Opas3, 34). Tarkastelemani seksuaalioppaiden kehotietoisuutta ja läsnäoloa korostavat painotukset kytkeytyvät 2000-luvulla kasvaneeseen kiinnostukseen mindfulness-tekniikoita kohtaan (Kortelainen ym. 2014). Mindfulness-tekniikat ovat vaikuttaneet siihen, että kehotietoisuus ja läsnäolotaitojen kehittäminen

ovat nousseet merkittäväksi osaksi itsehoito-oppaita. Seksuaaliopaskirjallisuudessa yksilöllisyyden korostamisen ohella juuri kehötietoisuuden ja läsnäolon merkityksellisyys painottaminen tarjoavat kasvualustan asiantuntijavallan ja suorituskeskeisyyden kritiikille.

Mekaanisen kosketuksen tyhjiydestä toisen virtaan

Suorituskeskeisyyden rinnalla neljässä seksuaaliopaskirjassa kritiikin kohteeksi nostetaan tekninen ja mekaaninen käsitys seksuaalisuudesta (Opas3; Opas4; Opas5; Opas6). Mekaanisen, fyysisen tekemisen sijaan opaskirjat kannustavat läsnä olevaan koskettamiseen, kuten seuraava lainaus osoittaa: ”Läsnä olevan kosketuksen tai mekaanisen, pelkästään fyysisen koskettamisen välillä on samanlainen ero. Kosketus voi olla fyysisesti samanlainen, mutta sen sisältö tuntuu aivan erilaiselta [...] Kun kosketukseen rauhoitutaan, ei sillä, mitä *tehdään*, ole oikeastaan teknisesti niin paljon väliä kuin sillä, mitä *ilmaistaan*.” (Opas6, 51, painotus alkutekstissä.) Katkelmassa keskeiseksi nousee se, mitä toiselle kosketuksen kautta ilmaistaan – mitä kosketus välittää. Seksuaalisia tekoja tärkeämmäksi teksteissä nouseekin yhteys toiseen: ”[t]ärkeintä on yhteys toiseen, ei yhdyntä” (Opas5, 164). Jokaisessa kuu-

dessa opaskirjassa korostetaan juuri yhteyden ja yhteisen jakamisen merkitystä seksuaalisuudessa, esimerkiksi seuraavanlaisesti: ”Hyvä seksi ei ole vain sukuelimiin ja erogeneisiin alueisiin liittyviä tekoja. [...] Se on yhteinen seikkailu, joka parhaimmillaan voimauttaa kehon ja sielun jokaisen sopukan.” (Opas2, 11.)

Yhteyttä ja läsnäoloa korostava näkökulma seksuaalisuuteen ja nautintoon pitää sisällään myös vahvan fyysisyyden, jota korostetaan seuraavassa lainauksessa:

Sexfullness on keskittynyttä ja halukasta läsnäoloa, jossa fyysinen eroottinen tyydytys ja henkinen nautinto kietoutuvat toisiinsa. Ihon ikävä, sielujen kohtaaminen, kaipaava himo ja biologinen tarve sulautuvat yhteen. [...] Sexfullness voi näyttäytyä myös hyvin fyysisenä ja voimakkaana. (Opas4, 13–15.)

Seksuaalinen nautinto ymmärretään jakamisena, jossa henkinen ja fyysinen eivät tule ymmärretyksi toisiaan poissulkevin, vaan yhteen kietoutuneina. Samankaltainen henkisen ja fyysisen ulottuvuuden samanaikaisuuden korostaminen toistuu toisaallakin tekstien peräänkuuluttaessa avautumista sekä ”fyysiselle, emotionaalille että henkiselle kohtaamiselle ja nautinnolle” (Opas3, 58).

Seksuaalilääketiedettä koskevissa tutkimuksissa on nostettu esiin se, miten erityisesti seksuaalilääketieteessä korostuu fyysisen kyvykkyyden merkitys yhdyntä-, erektio- ja orgasmikyvyn saadessa keskeisen roolin (Haataja 2016; Mamo & Fishman 2001; Marshall 2010). Analysoimissani opaskirjoissa seksuaalisen kyvykkyyden määritelmiin yhdistetään toisenlaisia sisältöjä, kun seksuaalisuuden kannalta olennaiseksi nostetaan: ”kyky olla toisen lähellä, kyky antaa sekä vastaanottaa läheisyyttä ja kosketusta sekä kyky heittäytyä turvallisesti ja leikkillisesti toisen kanssa yhteiseen kokemukseen” (Opas1, 29–30). Tässä aineistokatkelmassa olennaiseksi nousee kyky läheisyyteen ja yhteisen kokemuksen jakamiseen.

Tarkastelemani opaskirjat ovat puheenvuoroja läheisyyteen vapautumisen ja mekaanisesta seksin suorittamisesta vapautumisen puolesta. Juuri seksuaalisen vapautumisen teema on seksuaalisuuden diskursseissa tuttu (Foucault 1998/1976; Helén 1999). Vapautumisen projekteille leimallista on ollut nimenomaan seksuaalisiin tekoihin ja fysiologisten tarpeiden tyydyttämiseen, esimerkiksi orgasmin kokemiseen vapautuminen (Helén 1999). Tämä seksuaalisuuden fysiologista ulottuvuutta korostava vapautumisen projekti kyseenalaistuu tarkastelemissani seksuaaliopaskir-

joissa, jotka ohjaavat lukijaa ymmärtämään seksuaalisuus ja nautinto fyysistä ulottuvuutta laajemmin.

Mekaanisen seksuaalikäsitteilyn tilalle opaskirjoissa tarjotaan aistillisuutta, kuten seuraavassa kiteytetään: ”Sexfulness syntyy kuuntelemisesta, kosketuksesta, aistillisista ulottuvuuksista ja eroottisesta äänimaailmasta” (Opas4, 14). Aistillisuutta kannustetaan myös harjoittelemaan: ”[i]hminen voi tavallisessa arjessa harjoitella vastaanottamaan aistimuksia ja sitä kautta kasvattaa sensorista potentiaaliaan” (Opas5, 148). Yhdessä opaskirjoista tehdään selkeä ero suorittavan, rationaalisen seksuaalisuuden ja aistillisen seksuaalisuuden välille: ”[s]uorittaja rakastelee yksin aivoillaan ja järjellään, ei tunteillaan, tuntemuksillaan, aisteillaan ja kehollaan kokonaisvaltaisesti” (Opas1, 287). Seuraavassa katkelmassa puolestaan korostetaan aistien merkityksellisyyttä kuvauksessa, jossa nimenomaan avonaisen aistien kautta sielu tulee näkyväksi: ”[j]os aistit eivät ole auki, keho on kuin suljettu laatikko, jonne sielu on kätkeyty” (Opas2, 78). Opaskirjoissa seksuaalisuudesta tuotetaan tietoa fysiologisen ja psykologisen sijaan holistisesta näkökulmasta, jolloin ihminen huomioidaan aistillisena kokonaisuutena – ihminen on yhtä aikaa sekä mieltä että ruumista (Rauhala 2014). Holistinen lähestymis-

tapa haastaa länsimaista ihmiskäsitystä, joka jakaa ihmisen mieleksi ja ruumiiksi.

Irigaray (1996/1984, 206) esittää, että aistillisuuden kautta tulee mahdolliseksi paeta rationaalisen tiedon mukanaan kantamia totuuden tuottamisen diskursseja, joilla seksuaalisuus on pyrittävä saamaan haltuun, ja jotka ovat määritelleet ja rajanneet seksuaalista subjektiutta. Irigarayn ajattelussa biologiseen naiseen kiinnittymätön ymmärrys feminiinisestä korostaa kehollisuuden, aistillisuuden ja tunteiden merkitystä. Juuri nämä muodostavat hänen mukaansa merkittävän vastavoiman kulttuurin maskuliiniselle; rationalistisille ja mekaniistisille olemassaolon tavoille ja tyyleille. (Irigaray 1996/1984; Lehtinen 2014.) Huolimatta siitä, että opaskirjallisuudessa ei puhuta Irigarayn tavoin feminiinisistä ja miehisistä olemisen tavoista, voidaan opaskirjallisuusteksteissä tunnistaa vastakkainasettelu nimenomaan näiden feminiinisten ja maskuliinisten olemassaolon tapojen välillä. Opaskirjat haastavat rationaalis-mekaniistista käsitystä seksuaalisuudesta ja tarjoavat tilalle kehötietoista, aistillista yhteyttä toiseen.

Seksuaalinen nautinto ja normalisoiva hallinta

Edellä olen tuonut esiin, miten tarkastelemissani seksuaaliopaskirjoissa kri-

tisoidaan asiantuntijavaltaa ja rationaalis-mekaniistista käsitystä seksuaalisuudesta. Kutsumalla lukijoita oman yksilöllisen kehollisuuden äärelle, opaskirjat haastavat normalisoivaa hallintaa, joka ohjaa yksilöä suorittamaan seksuaalisuuttaan ulkoapäin tulevien standardien ja määritelmien mukaisesti. Tämän rinnalla tekstit toisaalta myös paradoksaalisesti tuottavat normalisoivia käsityksiä siitä, mikä on tärkeää ja tavoiteltavaa, sillä ymmärrys tavoiteltavan arvoisesta nautinnosta muodostetaan vastakkainasetteluiden varaan muodostuneiden ulossulkemisten kautta. Asiantuntijatielästä vapautumaan kannustaessaankin seksuaaliopaskirjat luovat näin normatiivisia ihanteita siitä, mikä on tavoittelemisen arvoista. Näin valta ja vastarinta eivät ole toisiaan poissulkevia, vaan samanaikaisia ja toisiinsa limittyneitä. Suvi Salmenniemi ja Anne Birgitta Pessi (2017, 5) ovat tunnistaneet self-help-kirjallisuudesta vastaavan paradoksin esittäessään, miten ”ne yhtäältä lupaavat lukijalle vapautumista ’vääristä’ ajattelutavoista, mutta toisaalta sulkevat samanaikaisesti lukijan tietynlaisen tieto/vallan ja ’totuuksien’ piiriin”.

Seksi ja seksuaalinen nautinto itessään ymmärretään teksteissä kyseenalaistamatta tavoittelemisen arvoisina ja niiden eteen kannustetaan näkemään vaivaa. Yksilöllinen seksuaali-

suus ja nautinto vaativat itsensä kuulos-
telua ja kokonaisvaltaista tutustumis-
ta itseän. Omaan yksilölliseen nautinto-
elämään suuntautuvan tutkimusmatkan
tueksi yhdessä opaskirjoista tarjotaan
nautinto- ja mielihyvöpäiväkirjan pitä-
mistä (Opas5, 144–146). Kyse on lisäksi
yhteisistä harjoituksista: ”[p]arisuhdetta
ja intiimielämää voi harjoitella yhdessä”
(Opas1, 159). Seuraavassa katkelmassa
kannustetaan ohjaamaan myös kumppa-
nia tunnistamaan oman nautinnon yksi-
löllisyys: ”Pidä kumppanillesi oppitunti
siitä, miten nautit. Mieti etukäteen, mi-
tä kaikkea hänen on hyvä tietää ja pohdi,
tarvitsetko kenties jotain opetusvälinei-
tä. Varatkaa opetusta varten rauhallinen
aika ja paikka.” (Opas5, 106.)

Yhdessä opaskirjoista jokapäiväinen
elämä esitetään valintoina paremman
elämän ja seksielämän puolesta: ”[t]eet
joka päivä tärkeitä valintoja hyvinvointi-
si, läsnäolosi ja myös seksielämäsi eteen”
(Opas6, 204). Opaskirjateksteissä näh-
dään tärkeänä se, että seksuaalisuudel-
le annetaan merkittävä asema elämäs-
sä. Seuraava kiteytys on tästä osuva esi-
merkki: ”[s]eksin saaminen etusijalle voi
vaatia jämäkkyä toimenpiteitä” (Opas5,
164). Seksin ja seksuaalisen nautinnon
roolin vahvistaminen on opaskirjoissa
keskeistä. Siihen ohjataan myös hyvin
konkreettisin harjoituksin, kuten seu-
raava katkelma osoittaa: ” [y]ksi tapa

on toistaa mantranomaisesti päässään
lauseita, jotka vahvistavat ajatusta nau-
tinnosta hyvänä asiana ja seksistä kiva-
na” (Opas5, 140). Erityisesti seksuaali-
sen nautinnon tärkeys korostuu ja nau-
tinnon määrän lisääminen yhdistetään
myös yleisesti hyvään elämänlaatuun:
”mitä enemmän nautit, sitä parempi elä-
mänlaatusi on niin nuorena kuin van-
huudessa” (Opas4, 151) sekä henkiseen
ja fyysiseen terveyteen: ”seksistä ja sek-
sin aikana saadusta orgasmista on niin
henkistä kuin fyysistäkin terveydellistä
hyötyä” (Opas2, 76).

Seksuaalinen nautinto ja sen tavoit-
teleminen on seksuaaliopaskirjoissa kes-
keisin kyseenalaistamaton ”totuus”, jon-
ka ensisijaisuutta ja luonnollistettua mer-
kitystä seuraava aineistokatkelma koros-
taa:

[K]ehomme on luotu nauttimaan
seksistä enemmän kuin mistään
muusta. Ihminen, jolla on elämäs-
sänsä tarpeeksi läheisyyttä ja tyydyt-
tävä seksielämä on tasapainoinen,
iloinen ja hänen stressinsietokykyn-
sä on hyvä. Hänellä on aloitokykyä ja
voimaa toteuttaa ideansa. Hän osaa
valita hyviä asioita elämäänsä muil-
lakin alueilla. (Opas3, 39.)

Seksuaalinen tyydyttyneisyys ja läheis-
yys asetetaan katkelmassa onnistuneen

ja terveen elämän mittapuuksi. Näin sek-
suaalisesta nautinnosta tulee yksilöiden
elämää määrittävä normalisoiva ihanne;
seksuaalisesti nauttivana onnistuminen
määrittää kokonaisvaltaisesti yksilön
onnistumista elämässään.

Tarkastelemisiani seksuaalioppaissa
lukijaa ohjataan yksilölliseksi nauttivaksi
subjektiksi tulemisessa. Tämä vaatii se-
kä itsen että seksuaalisuuden alueen jat-
kuvaa kehittämistä ja työstämistä. Naut-
timaan ohjaaminen merkityksellistyy
analysoimisiani opaskirjoissa normali-
soivana hallintana, joka sekä muovaa yks-
ilön minäkäsitystä että määrittää yksi-
lön onnistumista elämässään. Nautin-
tokeskeinen seksuaalikäsitys ohjaa sub-
jektiksi tulemistä tavalla, jossa yksilön
minuuden ydin kietoutuu nautinnon ja
halun ympärille. Foucault esittääkin, et-
tä nimenomaan yksilöllisen nautinto-
elämän jatkuvasta arvioinnista, ohjaa-
misesta ja rakentamisesta on tullut uu-
si normi. (Foucault 1998/1976.) Näin
seksuaalisen nautinnon merkitystä ko-
rostaviin diskursseihin liittyy velvoit-
tavuuden aspekti – yksilöt ovat vapaita
nauttimaan, mutta samanaikaisesti myös
velvollisia nauttimaan (Allen 2012). Tar-
kastelemisiani opaskirjoissa seksuaali-
ta nautintoa tuottamaton elämä tai suh-
de määrittyykin arvottomampana ja
huonompana kuin nautintoa tuottava.

Mahdollisuuksien ja uhkien kudelma

Olen tarkastellut tässä artikkelissa aikavälillä 2013–2017 julkaistujen seksuaalioppaiden sivuilla piirtyviä käsityksiä tavoittelemisen arvoisesta seksuaalisesta nautinnosta. Opaskirjoissa tuotetaan ymmärrystä nautinnosta, joka pakenee asiantuntijätietoa ja rationaalismekanistista käsitystä seksuaalisuudesta. Käsitys seksuaalisesta vapautumisesta laajenee tekstien ohjatessa lukijaa vapautumaan niin asiantuntijavallasta kuin myös mekaanisesta ja suorittavasta seksuaalisuudesta. Tavoittelemisen arvoiseen nautintoon liitetään teksteissä kehotietoisuus, yhteys toiseen ja aistillisuus, jolloin arvokkaiksi nostetaan kulttuurissamme feminiiniseksi määrittyneitä olemisen tapoja. Edellä esitetyn valossa opaskirjojen voidaankin nähdä yksilöllistävän ja moninaistavan seksuaalisena elämisen ja olemisen mahdollisuuksia.

Foucault'n valta-analyysia eteenpäin kehitelleen Nikolas Rosen (1998) mukaan elämää koskevien arvojen tuominen loputtomien kiistelyiden maailmaan, tarjoaa ihmisille moniarvoisen lähtökohdan pohtia sitä, miten omaa elämää olisi eletävä. Tämä avaa mahdollisuuksia uudenlaisten arvojen kehittymiselle, joka voisi Rosen mukaan parhaimmillaan edesauttaa kokeellisten eksis-

tenssin muotojen löytymistä (mt.). Juuri uudenlaisten arvojen kehittymisen näkökulmasta seksuaaliopaskirjojen kehoitetietoisuutta, aistillisuutta ja yhteyttä korostava sekä asiantuntijavaltaa haastava lähestymistapa seksuaaliseen nautintoon on kiinnostava. Kun käsitys seksuaalisesta vapautumisesta moninaistuu, yksilöille tarjoutuu edellytyksiä muodostaa käsitys itsestään seksuaalisesti nauttivana subjektina aikaisempaa moniarvoisemmista lähtökohdista. Esimerkiksi Irigarayn (1996/1984, 206) mukaan rationaalista ja mekanistista maailmankuvaa haastava aistillisuus maailmassa olemisen tapana pitää sisällään maailmanjärjestyksen kokonaisvaltaisen muuttumisen mahdollisuuden. Aistillista elämisen taitoa elvyttävää olemassaolon tapaa onkin ehdotettu vastalääkkeeksi muun muassa kulutuskulttuurin luomiin ongelmiin (bell hooks 2016/2000, 164).

Rosen (1998) mukaan elämää koskevien arvojen nostaminen keskusteltaviksi kantaa mukanaan kuitenkin myös uhkakuvia siihen mahdollisesti sisältyvien kurinalaistavien ja moralisoivien piirteiden vuoksi. Rosen esiin nostama kriittinen näkökulma ja uhkakuvat ajankohtaistuvat tarkastelemissani seksuaalioppaissa kehotietoisuuden, toisen kohtaamisen ja aistillisuuden muodostuessa uudenlaisiksi normalisoiviksi ihan-

teiksi. Uhkakuvat ajankohtaistuvat tutkimusaineistossa myös silloin, kun seksuaalinen nautinto liitetään terveeseen ja onnistuneeseen elämään. Kun seksuaalinen nautinto itsessään saa normalisoivan hallinnan kasvot, olennaista on kysyä, mitä tapahtuu, kun tietoisien läsnäolon tekniikat, kehotietoisuus, toisen kohtaaminen ja aistillisuus asetetaan seksuaalisen nautinnon palvelukseen? Onnistuvatko nämä diskurssit tarjoamaan yksilöille lopultakin vain yhden uuden väylän itsetarkkailulle, joka tuottaa kasvavaa riittämättömyyden ja tyytymättömyyden tunnetta sekä itseen etä kumppaneihin?

KIITOKSET

Kiitän Milla Annalaa ja Tuula Juvosta kommenteista, jotka edesauttoivat tämän artikkelin valmistumista.

TUTKIMUSAINEISTO

Kallio, Maaret & Taru Jussila (2016/2010, tekstissä Opas1) *Syvyyttä seksiin. Kohti eläväämpää seksuaalisuutta*. Helsinki: Minerva.

Liekki, Rakel (2013/2010, tekstissä Opas2) *Hyvän olon seksi*. Juva: Paasilinna.

Limnell, Shanti (2014, tekstissä Opas3) *Tantara. Läsnäolon ja hyväksynnän kautta muutokseen*. Turunki: Kanttarelli Publishing.

Oulasmaa, Minna & Riikka Riihonen (2017, tekstissä Opas4) *Sexfullness. Yhdessä jaettu nautinto*. Jyväskylä: Docendo.

Tanskanen, Elina (2017, tekstissä Opas5) *Parempaa seksiä. 27 harjoitusta, joilla muutat seksielämäsi*. Helsinki: Tammi.

Vasara, Mitra (2014, tekstissä Opas6) *Seksi ja läsnäolo. Opas syvälliseen seksuaalisuuteen*. Helsinki: Basam Books.

KIRJALLISUUS

Allen, Amy (2011) Foucault and the Politics of Our Selves. *History of the Human Sciences* 24:4, 43–59.

Allen, Louisa (2005) *Sexual subjects: young people, sexuality and education*. Basingstoke, UK: MacMillan Palgrave.

Allen, Louisa (2012) Pleasure's perils? Critically reflecting on pleasure's inclusion in sexuality education. *Sexualities* 15:3/4, 455–471.

Allen, Louisa, Rasmussen, Mary Lou & Quinlivan, Kathleen (toim.) (2014) *The Politics of Pleasure in Sexuality Education. Pleasure Bound*. New York & London: Routledge.

bell, hooks (2016/2000) *Rakkaus muuttaa kaiken*. Suom. Elina Halttunen-Riikonen. Tampere: niin & näin.

Braun, Virginia & Clarke, Victoria (2006) Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology* 3:2, 77–101.

Dean, Mitchell (1999) *Governmentality. Power and Rule in Modern Society*. London: Sage.

Fine, Michelle (1988) Sexuality, schooling, and adolescent females: the missing discourse of desire. *Harvard Educational Review* 58:1, 29–53.

Fine, Michelle & McClelland, Sara I. (2006) Sexuality education and desire: Still missing after all these years. *Harvard Educational Review* 76:3, 297–338.

Foucault, Michel (1998/1976) *The History of Sexuality. Vol.1: An Introduction*. London: Penguin Books.

Frith, Hannah (2013) Labouring on orgasms: embodiment, efficiency, entitlement, and obligations in heterosex. *Culture, Health & Sexuality* 15:4, 494–510.

Frith, Hannah (2015) Sexercising to orgasm: embodied pedagogy and sexual labour in women's magazines. *Sexualities* 18:3, 310–328.

Gupta, Kristina & Cacchioni, Thea (2013) Sexual improvement as if your health depends on it: an analysis of contemporary sex manuals. *Feminism & Psychology* 23:4, 442–458.

Haataja, Marika (2012) Fantasioita halusta. *Naistutkimus–Kvinnoforskning* 25:3, 16–29.

Haataja, Marika (2016) Miesten seksuaalisen nautinnon hallinta. *Sosiologia* 53:3, 292–309.

Haataja, Marika & Juvonen, Tuula (tulossa 2018) *Heterosexercising women's sexual pleasure in Finnish sex manuals*.

Hazleden, Rebecca (2003) Love Yourself. The Relationship of the Self with Itself in Popular Self-help Texts. *Journal of Sociology* 39:4, 413–428.

Helén, Ilpo (1999) Vapautuva nainen orgasmologian teatterissa. *Tiede & Edistys* 24:3, 200–215.

Helén, Ilpo (2016) *Elämän politiikat. Yhteiskuntatutkimus Foucault'n jälkeen*. Helsinki: Tutkijaliitto.

Honkasalo, Veronika (2013) Se suuri ero. Kulttuuri ja seksuaalisuus terveystiedon oppikirjoissa. *Nuorisotutkimus* 31:1, 6–21.

Irigaray, Luce (1996/1984) *Sukupuolieron etiikka*. Suom. Pia Sivenius. Tampere: Gaudeamus.

Kortelainen, Ilmari, Saari, Antti & Väänänen, Mikko (toim.) (2014) *Mindfulness ja tieteen. Tietoisuustaidot ja kehotietoisuus monitieteisen tutkimuksen kohteena*. Tampere: Tampere University Press.

Lamb, Sharon (2002) *The secret lives of girls: what good girls really do – sex play, aggression, and their guilt*. New York: Free Press.

Lehtinen, Virpi (2014) *Luce Irigaray's Phenomenology of Feminine Being*. Albany: State University of New York Press.

Mamo, Laura & Fishman, Jennifer R. (2001) Potency in All the Right Places: Viagra as a Technology of the Gendered Body. *Body and Society* 7:4, 13–35.

Marshall, Barbara L. (2010) Science, Medicine and Virility Surveillance: 'Sexy Seniors' in the Pharmaceutical Imagination. *Sociology of Health & Illness* 32:2, 211–224.

Neuhaus, Jessamyn (2000) The Importance of Being Orgasmic: Sexuality, Gender, and Marital Sex Manuals in the United States, 1920–1963. *Journal of the History of Sexuality* 9:4, 447–473.

Nummelin, Raija (2000) *Seksuaalikasvatusmateriaalit – pääkaupunkilaisten nuorten näkemyksiä ja kokemuksia*. Tampere: Tampereen yliopisto.

Pietikäinen, Sari & Mäntynen, Anne (2009) *Kurssi kohti diskurssia*. Tampere: Vastapaino.

Potts, Annie (1998) The science/fiction of sex: John Gray's Mars and Venus in the bedroom. *Sexualities* 1:2, 153–173.

Rauhala, Lauri (2014) *Ihmiskäsitys ihmistyössä*. Helsinki: Gaudeamus.

Repo, Jemima (2015) *The Biopolitics of Gender*. New York: Oxford University Press.

Rimke, Heidi Marie (2000) Governing Citizens through Self-help Literature. *Cultural Studies* 14:1, 61–78.

Ronkainen, Suvi (2004) Kvantitatiivisuus, tulokinnallisuus ja feministinen tutkimus. Teoksessa Marianne Liljeström (toim.) *Feministinen tietäminen. Keskustelua metodologiasta*. Tampere: Vastapaino, 44–69.

Rose, Nikolas (1998) Vallan ja vapauden välissä: Hyveen hallinta vapaassa yhteiskunnassa. *Janus* 6:1, 1–33.

Salmenniemi, Suvi & Pessi, Anne Birgitta (2017) "Herätäkää pöljät" Minuus, yhteiskunta ja muutos self-help-kirjallisuudessa. *Kulttuurintutkimus* 34:1, 3–14.

Sointu, Eeva (2012) *Theorizing Complementary and Alternative medicines: Wellbeing, Self, Gender, Class*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.

Thompson, Kevin (2003) Forms of Resistance: Foucault on Tactical Reversal and Self-formation. *Continental Philosophy Review* 36:2, 113–138.

Tolman, Deborah L. (2002) *Dilemmas of desire: Teenage girls talk about sexuality*. Cambridge: Harvard University Press.

Tyler, Meagan (2008) Sex self-help books: hot secrets for great sex or promoting the sex of prostitution? *Women's Studies International Forum* 31:5, 363–372.

Vuori, Jaana (2001) *Ädit, isät ja ammatillaiset. Sukupuoli, toisto ja muunnelmat asiantuntijoiden kirjoituksissa*. Tampere: Tampere University Press.

Yesilova, Katja (2001) Sukupuolittunut seksuaalikasvatus. *Sosiologia* 38:3, 192–204.

FM, YTM **Marika Haataja** valmistelee väitöskirjaansa Ohjattuja nautintoja – näkökulmia seksuaalisuuden biopoliittiseen hallintaan Tampereen yliopistossa sukupuolentutkimuksen oppiaineesta.

Oletko jo tutustunut Ilmiöön?

Ilmiö on keväällä 2018 syntynyt sosiologinen verkkomedia, joka popularisoi tutkimusta ja tarjoaa tutkijoille kanavan julkaista yleistajuisia juttuja. Haluamme tehdä yhteiskuntatieteellisestä tutkimuksesta ymmärrettävää, osuvaa ja vaikuttavaa.

Haluaisitko kirjoittaa omasta tutkimuksestasi populaaristi? Ilmiö etsii tekijöikseen sosiologeja sekä lähitieteiden tutkijoita ja opiskelijoita. Voit kirjoittaa jutun tutkimuksestasi tai tarjota muuta osaamistasi: valokuvata tai vaikka lukea juttuja äänikirjoiksi. Jos tutkimuksen popularisointi tuntuu tärkeältä, nyt on hyvä hetki toimia!

Ilmiötä julkaisee Westermarck-seura, ja sen tekemisen on vuonna 2018 vuonna mahdollistanut Koneen Säätiö. Tule mukaan lukemaan ja tekemään Ilmiötä!

ILMIÖ

www.ilmiomedia.fi || toimitus@ilmiomedia.fi